

3. között építkezést megelőző feltárást folytattunk. A terület természetes domborzati viszonyainak köszönhetően a terepszint jelentősen lejtett É-ÉNy felé. A közeli forrásnak és a hegyekből érkező patakok vízének köszönhetően a terület mocsaras jellegű volt a római foglalat megelőzően és a kora római időkben. A kutatott telek D-i és DK-i része kiemelkedően található, a területnek ezen a részén figyeltük meg a legkorábbi, a Kr. u. 2. századra keltezhető telepjelenségeket, a cölöpszerkezetű épületekre utaló objektumokat és vízelvezető árkokat. Hasonló kora római jelenségeket a Hévízi utcai lakópark és a Hunor u. 39. telken korábban már azonosítottak.¹² A mocsár lecsapolását követően a katonaváros ÉNy-i régiójának Ny-i részében iparnegyedet létesítettek, fazekaskemencékkel és kutakkal.¹³ A terület középső részében nyitott átvágások során – feltehetően az iparnegyedet vízzel ellátó – két kutat tártunk fel, amelyek közül az egyikből fatöredékek, talán hordóbélés maradványai kerültek elő.

A Kr. u. 3. sz. elején, a Severus-kor folyamán, a katonaváros colonia rangra történő emelését követően a terület beépült, utakat és az útra tájolt épületeket létesítettek. Az épületeket a Kr. u. 3. sz. folyamán s a 4. sz. elején többször átépítették, aminek következtében az ÉNy-DK irányú út beszűkült. Az épületek egy részében ipari tevékenységet folytattak, kisebb műhelyek működtek, más részük lakóhelyiségként funkcionált, amire a falfestmények és a kiépített fűtésrendszer is utal. A területen a katonasággal kapcsolatba hozható lelet nem került elő, sokkal inkább gazdasági tevékenység nyersanyagai, félkész- és késztermékei, ami alapján feltételezhető, hogy a területen kereskedők és csontmégmunkálással foglalkozó iparosok lakóházai létesültek.

A telek középső részén feltárt, 6–8 alkalommal átépített épületgyűttes fűtött, falfestménnyel díszített terrazopadlós lakóhelyiségei a római ízlésnek megfelelően készültek, de kivitelezésükben elmaradtak a katonaváros 3. századi fényűző mozaikpadlós lakóházaitól. A nagy mennyiségben előkerült falfestménytöredék díszítései között egyaránt megtalálhatók az egyszerűbb fehér vakolat és a változatos színösszeállítású falfelületek, amelyek talán falra erősített szövött, vagy gyékénymintát utánoztak. A falfestmények összeállítását követően pontosabb képet nyerhetünk a díszítést illetően és talán a helyiségek funkciójára vonatkozóan is. A terület felhagyásakor az épületeket teljesen kiürítették, a helyiségekből a falfestményeken kívül minimális leletanyag került elő.

A szórványosan elhelyezkedő 7, eltérő tájolású késő római temetkezés a terület felhagyását jelezte.

Az 1930-ban, a telek közelében feltárt cella trichorával kapcsolatba hozható újabb építmény nem került elő. A késő római temetkezések kis száma, véletlenszerű elrendezésük és a cella trichorától való távolságuk miatt (kb. 60 m) valószínűleg már a temető szélét jelzik.

A telek Ny-i részében a tervezett alapozási sík mélységével nem értük el a római rétegeket, így a legiotábor Ny-i kapujából induló, a telektől É-ra, korábban két helyen megfigyelt ÉNy-DK irányú út nem került elő.¹⁴ A középkori-kora újkori sárga agyagos, apróköves, szintén ÉNy-DK irányú út két rétegét dokumentáltuk a telekrész Ny-i végében.

KIRCHHOF ANITA

56. Budapest, III. Keled utca, Aquincum polgárváros Ró

A BTM Aquincumi Múzeuma két ütemben, 2008. június 12. és július 4., valamint augusztus 28. és szeptember 12. között végezte a fent említett terület régészeti feltárást. A munka célja idén is a kapcsolódó úthálózat tervezéséhez történő adatszolgáltatás volt. A feltárt terület az aquincumi polgárváros ÉNy-i részén található, a „D” utcától É-ra, a forum komplexummal szemben, Ny felé.

Az 1. ütemben megnyitott 20×10 m alapterületű szelvényt az utolsó napokban előkerült mozaikpadló miatt 2. ütemben É felé még 10 m-rel meghosszabbítottuk, így összesen 300 m² területet tártunk fel.

Ennek során legalább négy építési periódushoz tartozó falak, padlószintek (terrazopadlók), épület-, freskóomladékok kerültek elő, illetve egy ÉNy-DK-i irányú csatorna részlete is. Az épület(ek) alaprajza és funkciója a kis feltárási terület miatt nem volt megállapítható, É felé azonban nagyméretű küszöbkö vezetett egy nagyobb helyiségbe, amelynek falait vastag vízzáró vakolatréteggel vonták be, lábazati részén márványlapokkal, felmenő részén pedig legalább egy alkalommal megújított színes freskóval díszítették. A töredékek tanúsága szerint növényi és geometrikus motívumokat alkalmaztak, a mennyezet felé pedig széles stukkódíszítés zárta le az oldalfalak díszítését. A helyiség padlójának bejárathoz közel eső részén kétrétegű terrazzoalapon nagyméretű fehér márványlapokkal burkolták, köztük keskeny vörösmárvány csíkokkal, majd É felé egy 1,1×1,2 m alapterületű színes (fehér-kék-vörös) mozaikpadló-részlet egészítette ki. A mozaikpadló szélei hiányosak, keretelése pelta, háromszög, illetve fonatmotívum, a képmezőben pedig szimmetrikusan a négyszög sarkai felé mutató, átlósan elhelyezett növényi minta. Középen rombusz és pelta alakú mintával egészül ki. A padló-részlet DNy felé erősebben sérült, megégett, a restaurátori megfigyelés szerint fagyókérbolygatta. A terepi megfigyelések szerint a mozaikpadló egy na-

12 MADARASSY O.: Római kori beépítettség kutatása az aquincumi katonaváros északnyugati határán. AqFüz 1 (1995) 35–37.; MADARASSY O.: Kutatások az aquincumi katonavárostól északra. AqFüz 2 (1996) 61–62.

13 KIRCHHOF A.: Új feltárási eredmények a katonaváros északnyugati régiójából I. AqFüz 13 (2007) 40–56.

14 BUDAI B. T. – KIRCHHOF A.: Budapest, III. ker., Vörösvári út 103–105., hrsz.: 16916/2. AqFüz 13 (2007) 259–261.

gyobb, szőnyegszerű kompozíció része lehetett, esetleg panelekből állt. Kelet felé egy következő, hasonló méretű „elem” lenyomata és néhány elkopott mozaikszele maradt meg a terrazzoalapon. A helyiségben É felé sajnos beszakadt és megsemmisült a padló folytatása, itt viszont tanulmányozható volt a terem fűtése: hypocaustumoszlopok és egy K–Ny-i irányú fűtőcsatornafal tartotta a közel 80 cm belvilágú fűtőtér felett a padlót, alján szintén terrazzoból készült az aljzat. A terem É-i lezárása nem került elő, mint ahogy arról sincs információ, hogy folytatódott-e a mozaikpadló É felé. A fűtőtérből mindenesetre további mozaikpadló-darabok (10–20 cm) kerültek elő, kék(?) színű, durvább mozaikszemekből.

A gazdagon díszített helyiséggel ellátott épület(ek?) funkciója kérdéses: legnagyobb valószínűséggel középület lehetett, hiszen közel a város fóruma, közigazgatási központja, de nem zárható ki esetleg a fürdő, vagy magánjellegű lakófunkció sem. Az épület gazdag díszítésű periódusa a jelenlegi feltételezések szerint a Kr. u. 4. sz. elejére keltezhető.

A most előkerült lelet több szempontból is figyelemre méltó. Érdekessége, hogy az itt előforduló padlótípus (mozaik és márvány) kombinálása eddig teljesen ismeretlen volt Aquincumban, ehhez hasonlókat elsősorban Észak-Afrikában, a közel-keleti római városokban és Rómában találni. Az Aquincumból ránk maradt három mozaikpadló közül ez a most előkerült padló a legkésőbbi, jelezve a város utolsó virágkorát. A polgárváros HÉV-től Ny-ra lévő területéről mindeztől ilyen színvonalú épület nem volt ismert.

T. LÁNG ORSOLYA

57. Budapest, III. Királyok útja 195–197. és Királyok útja 199–203.

R, B, LT

2008. június 16. és július 2. között a BTM szondázó próbafeltárást végzett a fenti telkeken (Hrsz.: 63588; 63589). A kivitelezéshez kapcsolódó földmunkával érintett területeken 5 kutatóárkot húztunk, 749 m²-en 75 stratigráfiai egységet (réteg, beásást) dokumentáltunk. Ebből régészeti korú rétegnek 2, biztosan régészeti korú beásásnak 10 bizonyult.

Az 1. árokban (98 m²) egy nyújtott, hátton fekvő emberi vázat, mellette egy bizonytalan eredetű beásást dokumentáltunk. Ezen túlmenően teljesen leletmentesnek bizonyult az árok. A 2. árok (156 m²) néhány rétegleletet leszámítva teljesen negatívnak bizonyult. A 3. árokban (356 m²) újkori és kevés császárkori kerámiát tartalmazó rétegben több sorban nagyjából K–Ny-i tájolásban futó ültetőgödröket és karókat dokumentáltunk. A sárga altalaj szintjén futó felületünkön 3 őskori objektumot tudtunk dokumentálni. A kutatóárok Ny-i szélén tapasztalható kavicsos mederkitöltés és a felette húzódó sárga löszös altalaj jelentős térszínemelkedésre utal ÉNy-i irányban az OMV töltőállomás felé, ahol a III. Vörös Hadsereg útja néven nyilvántartott régészeti

lelőhely feltárása zajlott az 1960–80-as években. A 4. árokban (33,3 m²), mely 3 árokszakaszból állt, a sárga altalajban 6 gödörobjektum részlete rajzolódott ki, melyek leletanyagot is adó kisebbik hányada a középső rézkori Ludanice-kultúra emlékanyagát tartalmazta. A felette húzódó őskori kultúrréteg rézkori cserepek mellett késő bronzkori és kelta leletanyagot is tartalmazott. Az 5. árokban (106 m²) régészeti aktivitást nem tapasztaltunk.

A szóban forgó területen a Duna árterének alacsonyabb magasságú térszíne terült el, ÉNy-i irányba emelkedő részén húzódhatott az ismert bronzkori temető, a Duna főmedréhez közelebbi, nagyjából É–D-i irányú sávban pedig teljesen új lelőhelyként egy középső rézkori település húzódik. Itt a rétegből származó késő bronzkori és vaskori leletanyag e korszak jelenlétét is valószínűsíti a part menti sávban.

SZILAS GÁBOR

58. Budapest, III. Királyok útja 291.

U, R, B, LT

2008. október 15. és november 24. között a BTM Ős- és Népvándorlás kori Osztálya folytatta a 2007 őszén megkezdett feltárást, melyek során elsősorban a Duna mentén húzódó, egyre jobban adatolt lelőhelyláncolat belső szerkezetére vonatkozóan vártunk új információkat. Az igen összetett rétegviszonyokat mutató, 2007-ben kutatott Királyok útja 293. sz. telektől D-i irányban kb. 100 m-re ugyanis a korábbi kutatások alapján a régészeti intenzitás csökkenését tapasztaltuk. A II., majd a 2009-ben esedékes III. ütem keretében a telek (Hrsz.: 63629/5) É-i felén épülő társasházak, valamint a „Csónakház” területének teljes megelőző feltáráásával, azaz a köztes terület megismerésével a lelőhelyláncolat középső szakaszán mintegy 230 m hosszan rekonstruálhatjuk belső struktúráját.

A szóban forgó telek középső részén nyitott „A2” épület területén ÉÉNy-i irányban jelentékeny, csaknem 3 m-es terepszint-emelkedést, ezzel párhuzamosan homokossá-löszössé váló altalajt dokumentáltunk. E terep-rézsű területén a korábban lokalizált többperiódusú császárkori kelta település tároló- és agyaggyerő gödreit, valamint három lejtőirányú, vízelvezető szereppel bíró, barázdákkal tagolt aljú árokrendszer maradványát tártuk fel. A fokozatosan süllyedő térszínen 100,3 m (Bf) magasságban szűnt meg a régészeti aktivitás.

Az ettől É-ra elhelyezkedő „B3” épület helyét az egykor itt létesített medence kimélyítésekor jelentősen megbolygatták, így ezen a területen rétegtani megfigyelésekre nem volt lehetőség. A mélyebbre leásott települési objektumok aljának dokumentálásával csupán annyit tudtunk rögzíteni, hogy a telek É-i részén már a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája és a késő rézkori badeni kultúra megtelepedésével is számolnunk kell. Az épület Ny-i, közműárkokkal bolygatott részén viszonylag kevés újkőkori és rézkori objektum, valamint